

15.

3

V A R I A E
I V R I S C I V I L I S
O B S E R V A T I O N E S

I L L. L E C T O R V M O R D I N I S
A U C T O R I T A T E
P R A E S I D E
I O H. T H E O P H I L O S E G E R O
I V R I S S C I E N T I A E E T P H I L O S O P H I A E D O C T O R E
T I T V L O R V M D E V. S. E T R. I. A N T E C E S S O R E
O R D I N A R I O C O L L E G I I L E C T O R V M
S O D A L I

A. D. XVIII. DEC. AN. MDCCLXVII

H. L. Q. C
D E F E N D E T

I A C. G V L I E L M V S C O N S T A N T I N. Z I E G R A
H O H E N S T E I N A - M I S N I C V S

L I P S I A E
E X O F F I C I N A L A N G E N H E M I A

NEWARK

IVRIS OLYLLIS

EXPERIMENTATIONES

DOMINO

PETRO HOLMSTHALIO

et LIBRO BARONI

IOHANNES THEOPHILUS

PHYSICUS

et ANATOMUS

PRÆSIDI VICARIO

in HOSPITALI

GENÈVE

IN OPERIBUS CONSTANTINENSIBUS

PATRONE DEVOTE COLLENDO

PERILLVSTRI
ATQVE
EXCELLENTISSIMO
DOMINO
PETRO HOHENTHALIO
S. R. I. LIBERO BARONI
DYNASTAE FALCOBERGAE COSSAE
ET SMERCODORPII
SERENISSIMI DVCIS SAXONVM ELECTORIS
SENATVS ECCLESIASTICI ET COMMERCIORVM
DIRIGENDORVM COLLEGII
PRAESIDI VICARIO
DE RE SACRA ET CIVILI IMMORTALITER
MERITO

PATRONO DEVOTE COLENDO

PERILLVSTRIS
ATQVE
EXCELLENTISSIME DOMINE
PATRONE OMNI PIETATIS CVLTV
DEVENERANDE

Cuius potissimum tutelae traderem hunc
libellum, quem more academico edo
in publicum, non multae dubitandi deli-
berandique causae fuerunt, cum TVA, quibus me
intime affectum sentio, beneficia erga hominem nul-
la alia re, nisi liberalium studiorum contentione

et paupertate sua *TIBI* commendatum tot ac tanta fuerunt, ut Patrocinium *TVVM* ab eo inde tempore, quo *TIBI* innotui, in maximis diuinitus concessis muneribus venerarer. Patere igitur, *DOMINE*, ut hac sola forte occasione, qua possim, *TVVM* me clientem, quem beneficiis maximis *TIBI* deuinxeris, publice profitear, atque in ea re animo meo obtemperem, qui gratias *TIBI* debitas non potest tacitis amplius recessibus continere. Hoc vero in primis tempore nihil optabilius est, quam ut perpetua in posterum salute gaudeat *ILLVSTRISSIMA TVA DOMVS*. Vereor refricare vulnus diuina potentia *TIBI* inflictum et
ingen-

ingentem luctus domestici, quin minus domestici,
quam quem totus bonorum omnium litteratorum
que orbis TE cum communem habet, causam com-
memorare. Sed TV quidem PATRONE
OPTIME, quae est animi TVI fortitudo ac
pietas, acquiescens in voluntatis diuinae decre-
to hunc etiam dolorem tot tantisque de causis ma-
ximum veneratione Numinis superabis. Deus au-
tem, quem deuotis id rogo obtestorque precibus, vt
desideratissimae matris imagines, quos rarae vir-
tutis Coniux TIBI reliquit liberos, diutissime
illi super sint, et in spem magni Parentis Patriae-
que emolumentum succrescant, TV vero et SPLEN-
DIDIS

*DIDISSIMAE FAMILIAE et sacrae ac civili
rei, in primis etiam litteris, ad quas ornandas promo-
uendasque natus et factus es, ad seros usque annos
saluus atque incolumis praesit, efficiat.*

PERILLVSTRIS
ATQVE
EXCELLENTISSIME DOMINE
PATRONE SVMMOPERE COLENDE

ILLVSTRISSIMI TVI NOMINIS

Lipſiae

d. XIII. Decembr.

MDCCLXVII

CVLTOR DEVOTVS

IACOVVS GVILELMVS CONSTANTINVS ZIEGRA

mentes, cum is dicant iudicem, qui magistratus hanc auctoritatem
 sua dignitas, iure edicendi facultatem sibi habentem, ac si
 BACHIO M. autem et ~~et~~ in pariter ipsam
 edictorum auctoritatem, quam nec hinc a ceteris auctoritate
 civis, defendere. Sed haec illa eximio solis honorum
 partis nostrae officio restitui poterit. Nos tamen ut videant
 adhaerere opinioni alicuius, uti et totam edicendi potestatem,
 qui domi Praetores ut hinc, repetant, cum cum omnem
 1.

PRO IVRE HONORARIO AC QUI-
 BVSDAM PRAETORVM EDICTIS

contendunt. Quis enim est tam sapienter, ut velit verba
 testari, ratione legis intellecta et debita. Aut quis populum
 Romanum in insensibile existimat, ut magistratus iure dicendo
 praepositos vocabula legum obedire voluerit, non vim eorum
 ac potestatem? Quod iure illi exultant, sed non iure
 iustitiam perire Populum Romanum. Quis enim de certis causis eius curae spectat?

Fortiter enim reiecta est a RICHELIO RIT-
 TERO et BACHIO HEINECCII de ma-
 gistratibus Romanis sententia, quos hic in
 edicendo acceptae potestatis limites exce-
 sisse statuit. At vereor, ut ab omnibus vi-
 rorum doctissimorum ratio satis intellegatur, et ipsi etiam
 omnium edictorum causas eadem felicitate diuinaverint. Au-
 dio conquerentes aduersarios de mutato disputationis argu-
 men-

A

II

mento, cum se dicant iniuriam, qua magistratus hanc, saluberrima quamuis, iura edicendi facultatem sibi sumserint, accusasse, BACHIVM autem et caeteros iuris honorarii patronos ipsam edictorum aequitatem, quam nec HEINECCIUS esset inficiatus, defendere. Sed haec falsa criminatio sola librorum partis nostrae ostensione refelli potest. Nos tamen, vt videant aduersae opinionis asseclae, vnde totam edicendi potestatem, qua boni Praetores vsi sunt, repetamus, cum eam omnem tribus verbis adiuuandi, supplendi, corrigendi que iuris absolui concedant, eius quidem rei caussa Praetorem tanquam summum iuris dicundi magistratum constitui naturaliter oportuisse contendimus. Quis enim erit tam ineptus, vt velit verba sectari, ratione legis intellecta et deserta? Aut quis populum Romanum ita infanuisse existimet, vt magistratus iuris dicundo praepositos vocabula legum obseruare voluerit, non vim earum ac potestatem? Quod igitur illi caussantur, sciscendi iuris maiestatem penes Populum Romanum fuisse, nec potuisse Senatuum, nisi de certis caussis eius curae speciatim demandatis statuere, id quidem inter omnes constat, nec a nostratibus vocatur in dubium; sed bonum vnquam Praetorem aut alium iuris dicundi magistratum quempiam, si a tribunis prebis discesseris, noua iura edixisse negamus. Quae res exemplis agenda est, quibus etiam aduersarii abutuntur, in quorum nos consideratione ita versabimur, vt et id teneamus, quod ostenderunt ante nos alii, Praetorem mores populi edicto suo constituisse, et de quibus rebus nihil sancitum haberetur aut more
aut

aut lege, in iis naturalem rationem esse secutum, quod extremum genus opinamur ab vtraque secta laudari: et nouas praeter ea edictorum quorundam rationes repetamus e talibus Romanorum moribus, quales satis commemoratos ab antecessoribus nostris legere non recordor.

Per leges Valerias, Porcias et Sempronias nulli posthac magistratui licuit ciuem Romanum verberare, aut de capite ciuis Romani iniussu populi Romani iudicare. Quid tum fieri de legibus duodecim tabularum debuit, quas a Praetoribus neglectas esse tantopere indignantur aduersarii? veluti de illa de furto, in quo fur deprehensus, aut quod lance licioque conceptum esset, similibus que omnibus, quae verbera, seruitutem aut necem minabantur reis delictorum eius modi, quorum quaestionem populus omittebat? Quid volunt hodie statuere magistratum aut iudices, quam sententiam dicere, vbi aut nulla poena in sceleratos proposita, aut talis, qualem sumere nouissimo iure nefas habeatur? Delicta certis legum poenis inulta nos quidem extra ordinem coërcemus, similia Praetorum Romanorum arbitria reprehendimus. Quamquam mihi etiam non verosimile est, Praetorem nouas poenas vnice pro arbitrio statuisse. Hanc enim virtutem fuisse legis Aebutiae non admodum dubito, atque in ea coniectura ipse GELLI locus XVI. IO. quem eius vnum fundum esse recte notauit BACHIVS, aduersus SICCAMAEM ratiunculas *de iudic. Centumuir. l. 8. me confirmat.*

Viginti quinque assium multa aetate Decemuirorum longe grauiſſima non longo tempore poſt legem de iniuriis latam publico deriſui exponebat. Maior tum aeris copia popoſcit poenae augmentum, niſi rationem legis deferere vellent magiſtratus, atque inconſulte vocabulis inhaerere. Oportuit talionem reſpici, tantique aeſtimari iniurias, quanti eſſent a Decemuiris habitae, cuius aeſtimationis vera ratio in tam diuerſis ciuium Romanorum patrimoniis cum in vniuerſum iniri non poſſet, in ſingulis, qui alterum contumelia affeciſſent, inuenta eſt, conſtituta aeris ſumma, vltra quam laeſiſſimus non iurare aeſtimandae iniuriae cauſſa cogeretur. Solet etiam Praetorum licentia in praetereundis legibus foenebribus accuſari. Sed id neque pertinet ad ipſorum edicta perpetua, quibus nihil annui iuris ea de re propoſuerunt: neque idoneis argumentis oſtendi poteſt, vllum bonum praetorem ex uſurariis cautionibus contra eas leges iudicia reddidiſſe. Hoc vnum liquet ex APPIANO *Bell. Civil.* Lib. I. uſuram conſuetudine confirmatam atque uſuras e moribus eſſe exactas, quod non eam vim habet, vt credamus etiam magiſtratus ex iisdem moribus ius dixiſſe, ſed vt ita priuatim tranſacta creditorum negotia iudicemus.

Maior de bonorum poſſeſſionibus dubitatio. Primum vero conſtat ipſius CICERONIS teſtimonio, *Verr. I. 41.* rationem legis Voconiae non a Praetoribus ſed magis a iureconſultis euerſam eſſe et publico ſenſim more imminutam. Quam ob rem etiam hoc fateri debemus, nihil magiſtratus mulieribus
tutela.

tutelarum atque hereditatum causa contra ius publicum indulsisse. Postea quam erant mulieres ius successionis adeptae, an potuit, quaeso, Praetor salua iuris ciuili ratione cognatis bonorum possessionem denegare? Fallor, nisi hoc foret leges, quorum fauore latae sunt, in illorum odium retorquere. Iure duodecim tabularum nulla cum fratribus soror partebatur paternam hereditatem, sed alimentis contenta, aut dote instar alimentorum ad maritum perlata, exhibat. Quo tempore improbum fuisset reposcere nepotum ex sororibus bona, quorum aut nulla pars aut certe aspernabilis a materna origine prouenisset. Quod euerfa legis Voconiae ratione ut mens legum ciuiliu iurisdictione moribus apta obseruaretur, necessario fecus fieri oportuit. Nec dubito, quin tum demum cognatis bonorum possessio data sit, si agnati non essent, quod circa Ciceronis tempora, quibus gentilitiae hereditates omnino in defuetudinem abierunt, aut vltimarum maxime tabularum iure, aut moribus etiam sine testamento obtinuit, ut filii nepotesque ex maribus praecipuam paternae auitae que hereditatis partem nanciscerentur. Sane si eam iuris aequitatem custodiissent Imperatores, cuius diutissime obseruatio pristinam populi Romani libertatem firmauerat, ex quo mulieres patrum fratrum que intestatorum bona eum fratribus sine vlla deductione partiri coeperant, debuisset statim edici, quod feris legibus constitutum est, ut nullum amplius agnatorum cognatorumque haberetur discrimen.

Praetereo reliqua de bonorum possessionibus edicta, quorum proxime vberiore historiam et tempora, quibus quodque propositum est, enarrabo. Liceat saltem eius, quam emancipatis dederunt, veriores huc usque redditis rationes atque origines indicare. Diuturno vsu obtinuisse, vt emancipati bonorum paternorum possessionem aequitate suorum heredum consequerentur, quae BACHII caeterorum que virorum eruditorum sententia est, ego non autumo. Quicquid enim afferat BACHIVS *Hist. Iurispr. Rom. L. II. Cap. II. S. III. §. 12.* fuisse antiquioribus temporibus ciues Romanos ipsos aequitatis sua sponte amantissimos, cum luxus ac vitia ciuitatem nondum corrupissent, vereor tamen, vt multis humanissimam suam opinionem persuadeat, nec maior cupidorum numerus, quam voluntaria aequitatis obseruatio, in prisco etiam populo Quiritium apparuisse iudicetur. Fata, velim, non ademissent spem a CL. STOSCHIO factam locorum N. T. e iuris Romani antiquitatibus explicandorum. Forte notaturus fuisset vir doctissimus in verbis Seruatoris apud Lucam XV, 12. Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας: morem non vni populo proprium, sed plerisque olim gentibus communem veteres etiam Romanos coluisse, vt, quos emanciparent, liberos, nisi animus esset in eos grauius animaduertere, cum iusta facultatum parte e communi domo dimitterent. Quem ad modum autem mediae iuris prudentiae temporibus interdum euenit, vt contra pietatis officium patres vel suos liberos ab hereditate excluderent, ita etiam emancipatis malum a Decemuiris

non

non praenitum accidit, ipsi que modo iniuria sine vllis paterna-
 nis opibus e domo magis expulsi, quam missi, modo cum tam
 exigua rerum adhuc communium parte exire iussi, vt pro pa-
 ternis diuitiis nihil accepisse viderentur. Accessit hominum
 spes vitae, quam fata concedebant, longioris, et condendi
 ante mortem testamenti, quo suis atque emancipatis liberis ae-
 quabile ius reddere constituerant, sed prius, quam voluntatem
 ore nuncupabant, saepissime rebus humanis eripiebantur. Id
 iniquitatis non patiebatur iuris decemviralis ratio, cuius intel-
 legentissimi Praetores, quibus non aequa portio e paternis bo-
 nis obtigisset, his edicto, vnde liberi naturales emancipati, opem
 tulerunt, et ne minima parte iam accepta aut reliquae heredi-
 tatis cogerentur exfortes esse, aut data bonorum possessio suos
 defuncti liberos grauaret, cautionem collationis adhibuerunt.

Video in exceptionibus maxime et restitutionibus in in-
 tegrum occupari aduersariam disputationem. Quas cum ali-
 qui scribant, nec e iure naturali nec e ciuili esse, sed vnice a
 Praetore eludendarum legum caussa concessas, facile esset con-
 tradicere, et naturalem omnium rationem firmissimis ratiociniis
 demonstrare. Sed nunc quidem vnus commemoratione de-
 fungar, quae maximas in vtraque schola diuini atque humani
 iuris peritorum controuersias peperit. Si quod vi metus ve
 caussa negotium gestum esse dicatur, praetor dat exceptionem
 metus, immo etiam in integrum eos restituit, qui obligatio-
 nem isto modo contractam rei promissae praestatione iam dis-
 solue-

soluerunt. Equidem GROTII, FEVERLINI et GOTHOFREDI MASCOVII opinionem amplector, ratus natura veram esse obligationem vis metus ve quamuis incuria incussi causa susceptam. Quid enim statuatur de gentium liberarum transactionibus, quid de sanctionibus pacis perpetuae, si metus et armorum exceptio locum habeat? Lex obliuionis, quam vocant, vni cuique transactioni naturaliter inest, et omni posthac illatarum ante iniuriarum mentioni vltioni que praescribit. At est etiam aliqua catholica omnium ciuitatum lex, vt inde exulet omnis vis priuata, nisi in eum statum incidamus, vbi irreparabili damno auxilium magistratus tempestiue occurrere nequeat. Quam legem adeo perfectam esse ex ipsa ciuitatum natura intelligimus, vt quicquid iniusta ciuibus tuis eripueris vi, non ad te, sed ad ipsos pertineat, atque omne negotium eo modo contractum habeatur ipso iure ciuili vniuersali nullum. Idem hoc voluerant legum ferendarum decemviri, sed excogitatis stipulationum formulis bonae que fidei et stricti iuris negotiorum discriminibus, quas aetas Decemvirum aequae ac Numae ignorauerat, Praetor autem reuerentia moris publici, secutus id quod partibus placuisset, respiciebat, nata est noua iudicibus difficultas, vt interdum pronuntiandum esset e formula ius appareretur iustum, reapse rationi et aequitati repugnans. Quid igitur volunt aduersarii? Praetori potiora esse iure consultorum inuenta, quam leges populi Romani iubent? Satis moribus et voluntati contrahentium obtemperabant, qui pactis verbis iudices, quoad hoc iuris publici ratio patiebatur, adstringebant.

20101

gebant. Non debet nec poterat tanta commenticii iuris vis esse atque auctoritas, ut aut vinceret rationem aut legem. Num caetera quoque iuris honorarii capita; neque enim animus est, aut de praetorum, aut de aliorum iuris dicendi magistratum edictis in praesenti plura commemorare; magis formularum captionibus occurrant, quam cum ipsis Populi Romani legibus pugnent, iudicet ipsa HEINECCII secta et optimos aequissimi iuris custodes servatoresque usurpatae iniuria maiestatis damnare desinat!

II.

CENSORIA AEQVITATIS CVRA

Perpicua sunt verba VARRONIS: *Praetorium quidem ius ad leges, Censorium autem iudicium ad aequum aestimari de L. Lat. V. p. m. 56.* Quorum tamen sensum et vim quidam non recte percipiunt. Nuper etiam ea vir doctissimus, quantumvis elegante oratione, ita exposuit, ut contra animi sui sententiam utrumque magistratum suo loco movisse et mutatam ipsi personam imposuisse cum toto alterius munere videretur. Res sic habet. Praetores tanquam iuri dicundo praefecti debebant aequabile quidem omnibus ius reddere, sed tamen ius. Nempe in ipsorum potestate non erat, ad ea, quae magis humanitatis, quam necessitatis sunt, officia cogere quempiam, atque ex obligationibus minus quam perfectis iurisdictione sua perfectas efficere. Certe si quid nullo iure naturali cogente vel praestandum vel intermittendum imperabant

bant aut vetabant, id iuri diuino adiectum esse detractumue communibus populi placitis et legum ciuilium rationibus oportebat. Quicquid vero ciuium voluntati atque arbitrio esset permillum, in quo facto omiffoue virtus cuiusque honestasque cerni deberet, cum animorum probitas vnice ex actionibus voluntariis elucefcet, id omne extra legis poenam erat et citra magistratum iuris dicundi imperia. At promouendae virtutis cauffa, et scelerum, quae nullus vltor gladius perqueretur, publico faltem dedecori exponendorum, prudentiffimo confilio instituta Cenfura. Qui igitur improbe animaduertiffet in feruos, in liberos, in vxorem, qui in bestias aut nullius aut fuas faeuiffet, qui agrum fuum vel arborem vineam ve indiligenter curaffet, feciffetue aliquid superflui sumtus in conuiujs, veltibus, fupellectile atque omni domestico apparatu, hunc etfi praetor dicebat feciffet pro fua libertate, tamen eum Cenfores aerarium faciebant. GELLIVS IIII. 12. Quod fi fatis obferuaffent hodierni iure confulti, non tanta foret patriam et dominicam potestatem, qua magistratus domesticus apud Romanos valuit, iniuria reprehendentium multitudo. Neque enim illa humanius quicquam fanciri a Romulo rege potuit, cum patres existimandi fint leniffime de fujs liberis iudicaturi, neque huius arctiores limites pati antiqua gentis libertas, neque facile euenire, vt magna ciuium pars, in tanta publicarum laudum aemulatione et cupiditate honorum, vtriusque iure abuteretur. Censorum autem per omnia liberae reipublicae tempora maxima in notando auctoritas, pari feueritate ac religione

ligione, emicuit. Nam et amplissimis et probatissimae tantum virtutis viris illa potestas obtigit, et ad leges vnice obseruandas reddendasque muneris rationes non ita, vt caeteri magistratus, fuerunt adstricti. DIONYS. HALICARN. in *Excerpt. Antiq. Roman. adiectis* p. m. 748. De instituti vtilitate THOMASIVS MONTESCVSIVS atque alii post IVSTVM LIPSIVM fati egerunt: de notis Censoriis admodum pauci. Videntur commodam diuisionem recipere in legitimas, arbitrarias et communes, quarum quidem illae, quas legitimas vocamus, perpetuis legibus Censoriis aut aliis populi Romani ordinationibus certam aliquam formam modum que habuere, veluti multae e legibus quibusdam sumtuariis petita; arbitrariarum aestimatio ipsa que caussarum, ob quas improbis eas infligere vellent, arbitria Censoribus sine formulis commissã, qua ratione videntur certe ante Clodiam legem, adeo Senatu mouisse: denique communes existimarem, quibus alii e legibus ordinariis, alii nulla lege eam ob rem proposita solo Censorum iudicio sunt affecti, in quem numerum equi ademptionem, translationem e tribu rustica in vrbanam, similia que exempla retulerim, cum eo quidem tempore, quo equites sumebantur ex censu, legitima equi adimendi causa e constitutionibus rei publicae bonorum dilapidatio, nec quibus quisque conditionibus ad tribum vel rusticam vel vrbanam adspirare deberet, legibus non ordinatum esset, nihilo tamen minus Censores possent etiam equitem opulentum aut ciuem rusticae tribus per leges non incapacem aliis de caussis grauibz in locum inferiorem detrudere. Vtrum vero illo

B 2

casu,

XII

casu, quem equestri ordine indignum iudicabant, eum etiam opum aliqua parte, vt posthac ratio census cum patrimonio conueniret, tanquam necessaria vtriusque poenae coniunctione multauerint, non definitio. Id liquet, quemadmodum notandi potestas penes Censores fuit, sic eos praemia quoque distribuisse, cum in vniuersum decoris dedecoris que discrimen, Senatus equitum que centuriae sub ditione eius magistratus essent, Lilius IV, §. adeo que equites creandi Senatores que legendi iure valerent. Atque ita planum est, quo modo non ad leges, sed vnice ad virtutem Censorium iudicium aestimari oporteret, sicuti etiam me tacente intelligitur doctissimus ille VARRO eadem iustitiae atque aequitatis discrimina posuisse, quae ab hodiernis philosophis, putantibus eorum nonnullis se primos veri videndi felicitate beatos, constituuntur, qua de re olim ipsemet egi adolescens proposita disputatiuncula *de aequitate naturali*.

III

DE SENATVS CONSVLTVS
ADVERSVS CELEBERRIMVM BACHIVM.

Mirabile est, virum iuris publici Romani tam peritum, quam norunt omnes fuisse IOH. AVGVSTVM BACHIVM, de vi Senatus consultorum ante Tiberium contra omnium veterum auctorum fidem iudicasse. *Hist. Iuris prudent. Rom. Lib. II. Cap. II. Sect. 2.* Senatus consulta, inquit, sine lege facta esse, temporibus rei publicae liberae, de rebus iis, quae Senatus

po-

potestati essent subiectae, in tanta exemplorum ab historicis aliis que scriptoribus commemoratorum copia, nemo est, qui neget aut negare possit. Ipse autem de reliquo etiam iure civili, siue publico, siue priuato, facta esse et quidem eiusmodi, quae non ad singulos vel homines vel causas pertinerent, sed de vniuerso aliquo genere constituerent, aduersus communem interpretum, quotquot viderit, sententiam ostendere conatur. Equidem nescio, an eadem iam aliis opinio haeserit. Non enim nullos arguisse videtur HENR. LVD OV. MOLINAEVS *disp. de origine et satis iuris Romani*. Sed eam oppido falsam esse certis rationibus confirmabo. Nempe non DIONYSIVM excitamus, qui vim Senatus consultorum faciat tantum annuam, quo in loco qui praesidia sententiae nostrae collocauerint, et si BACCHIVS contra eos sic disputat, vt tantum non omnes hoc fecisse existimes, noui tamen ego celebrium scriptorum vix vnum aut duo. Fragile est hoc argumentum, neque de Senatus consultis omnibus verum. Vnde nactus sit amplissimus Ordo hanc facultatem, quaerimus, quam constat initio penes populum, deinde lege Hortensia penes solam etiam plebem fuisse, sed vlla vnquam lege Senatui Romano tributam nec libri, nec numi, nec lapides indicant. Ille necessitatem causatur, quae, cum difficillima esset legum in comitiis sciscendarum ratio, multis que impedimentis obnoxia, interdum a Senatu exegisset, vt rei publicae prouideret, ius que constitueret. Non opus erat auctoritate Pomponii nec Theophili ad hanc nobis sententiam persuadendam. Prouidere Senatum et Consules debuisse, ne

B 3

quid

XIII

quid detrimenti caperet res publica, vltro fatemur. Nonne vero sensit BACHIVS, hoc ad extraordinaria iussa, neutiquam ad ius perpetuum statuendum pertinuisse? Senatus consulta vetera legibus abrogata reperit. Quo quidem satis approbatur, ea non in vniuersum fuisse annua, sed nihil amplius eo exemplo, quod e PLINII *Hist. Nat.* VIII, 7. de bestiis Africanis allatum est, nisi hoc etiam viro doctissimo valde aduersum efficitur, potuisse Populum Romanum vel ea Senatus consulta, quibus de rebus suae potestati subiectis Ordo constituisset, pro plenitudine imperii abrogare. Firmissimum argumentum ex classico CICERONIS loco *Top.* V. deductum esse videtur, vbi pars iuris ciuilis dicitur in Senatus consultis consistere. Verum recordari debebat BACHIVS, quod initio disputationis erat professus, de facultate Senatus statuendi etiam sine lege de rebus suae curae vnice demandatis neminem dubitasse, aut dubitare potuisse. Quomodo igitur TVLLIVS Senatus consulta non ponat in partibus iuris ciuilis? Si qua tandem ante Tiberium Senatus consulta de aliis causis fieri curauit Augustus, cum eo imperatore vana tantum libertatis vmbra superesset, facile intelligitur, eum ea iura in publicum edixisse, suo que ipsis nomine addidisse auctoritatem, praesertim cum praeparandus esset populus ad comitia in curiam transferenda, quod de consilio Maecenatis, tanquam ex legato, post mortem et illius et Augusti Tiberium fecisse probabile est.

Tandem BACHIVS rem exemplis conficere aggreditur, quorum maxima futura esset auctoritas, modo id argumentum,

in

in quo vir doctissimus elaborat, commemorata ab eo Senatus consulti continerent. Strictim ea singula enarrabimus. Sed vt satis intelligamur, monendum est, docente ipso BACHIO *Lib. II. Cap. I. Sect. I. §. 12.* in manu Senatus fuisse aeri-arium, animaduersionem criminum in Italia admissorum, contro-uerfiarum grauiorum diiudicationem, legatorum mittendorum audiendorum que potestatem, rem militarem, pacem, foedera, prouinciarum que distributionem atque ordinationem, in quibus omnibus Senatus statuere per se potuit, nulla lege ad populum lata: praeter ea si quid ex Senatus consilio latum esset ad populum, nec ab hoc approbatum iussum que, aut ne Senatusconsultum fieret, tribuni plebis intercessissent, eam Senatus auctoritatem nihilo interdum secius tacite in morem publicum abiisse, dici que eam ob causam ab ipsis veteribus aliqua iura Senatus auctoritate non quidem statuta, verum, quo vno verbo BACHII ratiuncula retunditur, introducta.

Iam ad quae causarum genera quodque Senatusconsultum a viro docto laudatum pertineat, nullo etiam monitore apparebit. Illo, quo constitutum est An. ccccxciv. ne quis in vrbe sepeliretur, Senatus legem duodecim tabularum repetiit, qua in re nulla cernitur iuris ciuilis condendi potestas. Alterum de Bacchanalibus An. dlxviii. factum tum crimina in Italia admissa coërcuit, cum rei publicae in subito maximo que periculo versanti extra ordinem prouidit. De Libertinorum tribu inspectio ad Senatum pertinebat ex ordinan-
dae

dae publicae disciplinae rationibus. Senatusconsultum Coss. C. FANNIO ET MESSALA de sumptibus factum principes ciuitatis sumptuum minuendorum causa iurare apud Consules iussit. Ne dicam, opus censorium esse, plerique Principes ex Senatu, adeoque ad obseruandam Ordinis legem, tanquam sodales, velut in vnoquoque collegio iuris est, cum illa nihil de sanctionibus publicis corrupisset, adstricti fuerunt. Aliud Senatusconsultum, quo utitur, de cadaueribus in bello defunctorum sepeliendis vbi cecidissent, bellicam disciplinam ac prouincias, ideoque causas in manu Senatus positas respexit. Legem, ne homo immolaretur, magis puto ad peregrinos, quam ad ciues, maxime autem ad Italiam prouincias que pertinuisse. Neque video, cur in alio Senatusconsulto de prouinciis quaestoriis haereat BACHIVS, cuius argumentum cum prouinciis ordinandis et Titia lege aequae coniunctum est. Nam omnium prouinciarum magistratibus distribuendarum potestas legibus Sempronia et Cornelia in ditionem Senatus venerat. Pari ratione etiam illud, quod legationes liberas annuo tempore circumscripsit, sententiam Bachianam haud confirmat. Quod autem de collegiis dissoluedis Senatus censuit, in eo extra ordinem publicae disciplinae, quam ipsi commissam fuisse iam diximus, curam gessit, cauit que, ne quid detrimenti caperet res publica. De veteri Scto, ne liceret bestias Africanas in Italiam aduehere, iam diximus.

His igitur omnibus exemplis vir doctissimus effecit nihil. Sensit argumentationis infirmitatem, ideoque ad alia conuersus

sus est, quae ius ciuile priuatum propius attingant, de quo genere maiorem esse dubitationem recte iudicat. En! vetus Senatusconsultum, ne de seruis in dominum quaestio haberetur, cum hoc ipso vetustatis elogio TACITVS in rebus TIBERII memorat, et sane iam CICERONIS tempore in dominum quaeri non potuisse, hic in *Milon. cap. XXII.* testatur. Quid nunc de BACHII sententia decernamus? At ipse locus Tullianus illi grauiter obstat. Nam TVLLIVS id ius, quo in eam rem utebantur, moribus tribuit; igitur si tum temporis exciit de hac specie Senatusconsultum, non eius, sed consuetudinis potestatem agnouit. Vnde non inanis coniectura deducitur, Senatum de ea re censuisse in singulari aliqua causa, sicut etiam Senatusconsultum in heredes C. VENNONII factum est, quod perperam vir doctissimus inter suae sententiae argumenta recensuit: postea, cum saepius obueneret, ut de seruorum in dominos quaestione decernendum esset, iudices in Senatus opinione persistisse, eiusque auctoritatem diuturno vsu firmasse. Nouimus enim, initio omnium grauiorum causarum, in quo genere sunt in primis publicae, habita esse a Senatu iudicia, itaque, quod publici iuris esset, interpretationibus eius, singularibusque decretis et sententiis saepissime constitutum. Nec dubito, quin postremis rei publicae li-

XVIII

berae temporibus iuterdum de grauissimis controuerfiis magistratus ad Senatum retulerint, ne in iure constituendo, nempe in sensu legum aperiendo iudicandoque, praesertim vbi ea res, vt frequentissime accidit, poterat rei publicae detrimento esse, a priuatis iudicibus erraretur. Qua ratione Senatusconsultum tempore C I C E R O N I S factum, vt centesimae perpetuo foenore ducerentur, non magis in partibus iuris scripti habeo, quam iureconsultorum responsa. Quin potest ex ipsa centesimae mentione colligi, non eo pertinuisse Senatus voluntatem, vt nouum ius scriberetur, sed ne scriptum foeneratorum calumniis deprauaretur. Cum enim ne centesimam quidem permetterent leges, moribus autem ea inualuisset, Senatus saltem prouidit, ne centesimarum vsurarum noua centesima penderetur, quae res et in mensis frequentissima erat, et maximi ad salutem publicam momenti. Quanquam non repugnabo, si quis paratum debitorem centesimam soluere, de foenore centesimae, et an in vniuersum vsura vsurarum locum haberet, putet rem iudicio commississe, tum altercationes iudicum prudentum que ad Senatum delatas et ab eo, quod diximus, constitutum esse. Dicuntur autem ius constituere, qui quod statutum est, repetunt, vnde et prudentum auctoritas, et res iudicatae iuris constituti nomine veniunt. G R O N O V.

Obs:

Obj. I. i. Quo sensu tantum abest, vt negemus, Senatui
constituendi potestate gauisum esse, vt potius ipsi tribuamus
secundum magistratus maximam.

Difficillima obiectio ex *D. cap. XXIII. de liberali causa*
et *cap. III. Quibus ad libertatem proclamare non licet*, nexa
est. In hoc memorat POMPONIVS Senatus consulta de iis,
qui venire se passi sunt pretii participandi causa, et tamen in
illo PAVLLVS: *Si usum fructum*, inquit, *tibi vendidero liberi*
hominis, et cessero, seruum effici eum, dicebat QVINTVS
MVCIVS: *sed dominium ita demum fieri meum, si bona fide ven-*
didissem; alioquin sine domino fore. Necessè igitur, vt res
publica libera eo iure iam vsa sit, vnde consequens esse vide-
tur, quod eius ratio POMPONIO petitur e Senatus consul-
tis, vt vel QVINTI MVCII vel patrum maiorumue eius
memoria de capite ciuis Romani legem ad extrema imperii
tempora tam insignem Senatus statuerit, et cum rei grauissi-
mum argumentum habeamus, de eius statuendi potestate du-
bitari non possit. Fateor, nodum solutum videri, si de homine,
qui militiae subterfugiendae vel census causa seruilem perso-
nam induisset, neque de pretii participandi causa se ven-
di passo QVINTVM MVCIVM respondiisse dicamus. Sed
his ratiunculis non moueretur BACHIVS, si res cum eo

viuo esset agenda. Superest etiam aliquid difficultatis, quod
 incensū subterfugientesque militiam citra dubium acrio vindica-
 bantur. At salua res est. Etsi non a CLAVDIO, verum
 ab antiquissimis temporibus venit ius eiusmodi hominis, qui
 pretii emtionis causa venditionem sui procurauerat, in serui-
 tute retinendi, id ipsum tamen primum a senatu propositum
 esse, nusquam reperies. Illa, de quibus POMPONIVS, Se-
 natusconsulta, nisi omnia ad Augustorum orationes, quod
 vero non absurdum est, certe de antiquo iure facta sunt, vt
 ortae dubitationes repellerentur. Diu ego quaesivi, vnde re-
 gula iuris Romani, ex qua nemo suum corpus vendere potest
 est, deducta sit, cuius etiam de veritate me olim male dubita-
 uisse non dissimulo. Qua ciui, non extraneo, venditionem sui
 corporis interdicit, consentit ea cum iure ciuili vniuersali, sed
 ipsa tamen comperta est plerarumque gentium moribus
 repugnare. Nunc vero illam e commenticio iure maxime sub
 Caesaribus ortam esse teneo. Romanos quidem iureconsultos
 hoc mouit, quod videbant e nullo pacto inter seruum et he-
 rum actionem nasci, nihilque seruum habere proprii, sed omnia
 pleno iure ad dominum pertinere, qua de causa omnem pa-
 ctionem eius, qui se domino traderet, et optimas quasque
 sibi conditiones stipularetur, inutilem atque idcirco nullam
 habue-

habuerunt. Si quis tamen vellet fructuosam sui ipsius venditionem perficere, videntur interpositionem alterius, qui et sibi stipularetur, et pro seruo olim ex stipulatu agere posset, consuluisse, ita que, si quis sciens neque inuitus se venundari passus esset, ratum habuisse negotium. Post leges autem VALERIAS alias que pro libertate ciuium latas, tum qui a patre venditi essent, cum qui, interposita quanquam persona, abemet ipsis, quod improborum assertorum multitudo non deerat, conati sunt sine dubio legum publicarum calumnia uim priuatarum pactioinum euertere. Atque id ipsum forte non focii tantum, et Latini nominis, sed cacteri etiam peregrini et barbari tentauere. Contra quos respondit QUINTVS MVCIVS: potest etiam eodem tempore maxime Latinorum aliorum que peregrinorum causa Senatus constituiisse. Verum ista exceptio, nisi minor viginti annis se venundari passus esset, neque ex antiquis moribus, neque e veteribus Senatus consultis, sed ex nouis post TIBERIVM factis profecta videtur. Nam et complura Senatus consulta meminit POMPONIVS, et quomodo e more maiorum haec exceptio oriri potuisset, non intelligi potest. Igitur cum in ista restitutione in integrum nec respiciantur anni legis Laetoriae, nec ante eam legem minorum restitutiones innotuerint, haec

omnia argumento sunt, esse sub Caesaribus demum, qui, suum imperium firmaturi, libertatis seruatorum cupidissimi erant, hanc replicam, qua se assertores defendere possent, adiectam. Quaestionem igitur, qualem M V C I V S tractauerit, talem coniciamus. Paterfamilias filium, aut, si maus, Lucius Titius rogatus ab homine libero, vellet eum dicis causa seruum habere, licito que contractu in veram seruitutem abducere, illius usum fructum vendit Sempronio bona fide: etenim volenti iniuria non potest inferri: deinde, quod in homine eo habebat, omni suo iure cedit. Quaeritur, an seruus efficiatur. Respondet M V C I V S, effectum esse propterea, quod eum non vendidisset inuitum, eo que negotio perfecto dominium eius more maiorum acquisuisset.

Quae cum ita sint, nullum laudauit exemplum B A C H I V S ad nouam eius sententiam confirmandam idoneum, et nihil, quod ad eam amplectendum inuicet, restat. Sed veniam erroris facile impetrabit ab eruditis tam excellentis doctrinae tantae que virtutis vir, ut de historia iurisprudentiae Romanae vnquam ipso magis meruerit nemo.

MR. HUMANISSIMO DOCTISSIMO QVE
IAC. GVL. CONSTANTIN. ZIEGRAE

S. P. D

IOH. THEOPH. SEGERVS

*I*nter eos auditores, qui discendi iuris publici causâ me
adierunt, uti TE diligentia superare passus es neminem,
ita primus etiam suâ meo atque hortatu argumentum
disputationis academicæ ex eius prudentiæ capitibus dele-
geras, quod a TE Ipso scite elaboratum in cathedram
huius scholæ proferres. Hoc etsi deinde consilium,
opera scriptiōnis iam peracta, mutasti, quanti tamen
me amares, et quantum disciplinæ meæ ratio in cæ-
teris quoque artis nostræ partibus fuisset ingenio TVO
accommodata, petendo a me observatiunculas iuris ciuilis,
qua-

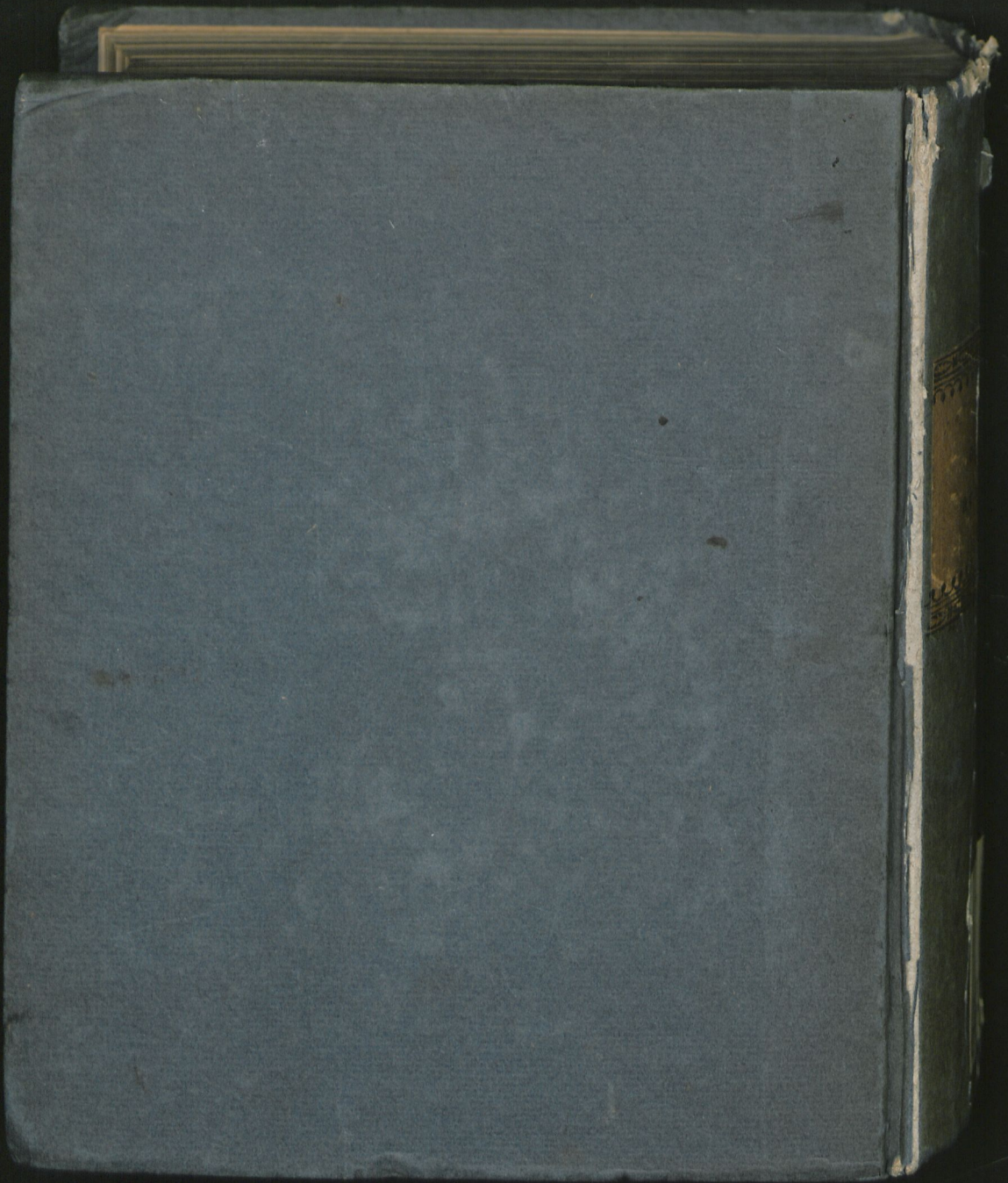
quarum defensione sollertiam eruditionem que TVAM
ostendere posses, demonstrasti. Ego vero utor ista occasione
tam suavi, et de profectibus TVIS in utraque iuris scien-
tia TIBI congratulandi, et dignum eruditione et virtute
TVA locum, e quo non TIBI soli, sed patriae natus conspi-
ciaris, precandi. Quorum votorum facile damnas ero, si
Deus TIBI et litteris, quin mihi etiam et bonis omnibus
sospitem atque incolumen praestet Perillustrem TVVM
Patronum, de cuius in TE beneficiis, quia animum.
Eius vere magnum mira in tribuendo gratia prodidit, cre-
berrima TVA et gratissima me saepe delectavit commemo-
ratio. Vale, VIR CARISSIME DOCTISSIME
que, et defende exiguum hunc libellum fortiter, ne tutela,
cui commissus est, plane indignus videatur; me autem, quod fa-
cis, ama! Scr. Lipsiae Prid. Id. Decembr. an. CIOIO CCLXVII

00 A 6448

ULB Halle
002 928 140

3

3

VARIAE
IVRIS CIVILIS
OBSERVATIONES

ILL. ICTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

P R A E S I D E

IOH. THEOPHILO SEGERO

IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORE
TITVLORVM DE V. S. ET R. L. ANTECESSORE

ORDINARIO COLLEGII ICTORVM
SODALI

A. D. XVIII. DEC. AN. MDCCLXVII

H. L. Q. C

DEFENDET

IAC. GVLIELMVS CONSTANTIN. ZIEGRA

HOHENSTEINA - MISNICVS

LIPSIÆ

EX OFFICINA LANGENHEMIA

3.

